

KIVI-PABER-KÄÄRID

Juhend õpetajale

II–III kooliaste

ÕPPETEGEVUSE EESMÄRK

Liiklusteemaline „Kivi-Paber-Käärid“ mäng toetab läbiva teema „Tervis ja ohutus“ liikluse alateema õpitulemuste saavutamist ning aitab kinnistada teadmisi teemadel: sõiduki turvavarustus – mis sinna kuulub ja kuidas õigesti kasutada; autos ja bussis sõitmise reeglid; jalgratturi ohutus - korras ratas ja kiivri kasutamine; kergliikleja õigused ja kohutused; kõrvaliste tegevuste oht liikluses; enda nähtavaks tegemise vajalikkus; liiklusviisakus; raudtee ületamise reeglid.

VAHENDID

- Mängukaardid (A5, 22 tk)
- Magnetid, nätsud (kleepmass) või nõör kaartide kinnitamiseks

ÕPPEKESKKOND

Klassiruum või koridor, kus on võimalik mängukaardid seinale ritta paigutada.

EELTÖÖ

- Mängukaardid tuleb välja printida ja lahti lõigata. Soovitav on kaardid võimalusel ära lamineerida. Nöörkinnituse korral tuleb kaartide ülemistesse nurkadesse teha augurauaga augud ning ajada need järjest peenema nõöri külge või lüüa klambrilööjaga laiema nõöri/paela külge.
- Valida mängimiseks kaardid vastavalt õpilaste vanusele ja teadmistele.
- Mängimiseks tuleb panna kaardid üksteise kõrvale klassiruumi ette seinale/tahvlile, või koridori seinale, ritta. Kinnitamisel tuleb jälgida, et sarnased kaardid ei jääks kõrvuti.

SISSEJUHATUS

Enne mängu on soovitatav rääkida õpilastega liiklusohutuse teemadel: kes on erinevad liiklejatüübid ning neile kehtivad liiklusreeglid; jalakäija, jalgratturi ja kaassõitja ohutus; jalakäija, jalgratturi ja kaassõitja turvavarustus; kuidas turvavarustus meid kaitseb ning kuidas on seda õige kasutada; ohutu auto- ja bussisõit jne.

MÄNGUJUHIS

- Õpilased jagatakse kahte meeskonda ning kumbki meeskond seisab eraldi reas, nt pingiridade vahekaigus.
- Mõlema meeskonna järjekorra esimesed õpilased teevad „kivi-paber-käärid“ ja lähevad siis klassi ette kaartide juurde (üks meeskond alustab kõige vasakpoolsemast, teine parempoolsemast äärest) ja ütlevad korda mööda iga kaardi juures kõva häälega selle kohta käiva ühe reegli (mida peab või mida ei tohi). Samal ajal peab õpilane panema näpu selle kaardi peale mille kohta ta parajasti reeglit ütleb. Esimesena ütleb see kes esimese „kivi-paber-käärid“ tegemise võitis.
- Kui õpilane eksib, läheb ta oma meeskonna rivi lõppu ning klassi ette tuleb järgmine tema meeskonna õpilane. Iga kord tuleb alustada uuesti kõige esimesest kaardist.
- Kui mõlema meeskonna liikmed ei ole eksinud ning jõuavad sama kaardi juurde kokku, saab edasi minna ainult üks – tehakse „kivi-paber-käärid“. Võitja jätkab, kaotaja asemele tuleb järjekorra eest järgmine õpilane ja alustab jälle äärmisest kaardist.
- Meeskondade liikmed ütlevad reegleid kordamööda.
- Ühe meeskonna liikmed ei tohi samu reegleid järjest korrata. Iga korduse vahel peab olema öeldud vähemalt kolm mõnda muud reeglit.
- Võitja meeskond on see, kes jõuab esimesena kaartide rivi teise otsa.

KOKKUVÕTE

Kui mäng on läbi tuleb koos õpilastega arutada, millised olid õiged/valed vastused ning miks.

Lisaks arutleda kõrvaliste tegevuste teemal: Kas teise meeskonna liikmete rääkimine segas mõtlemist? Tuua paralleel liikluses kõrvaliste tegevuste tegelemise ja tähelepanu hajumise ehk mitte märkamisega.

ÕIGETE VASTUSTE VÕIMALIKUD NÄITED

Õpilased võivad lisaks alltoodule nimetada ka teisi õigeid vastuseid.

1.	Kiiver	<ul style="list-style-type: none"> • Jalgratta, tasakaaluliikuri või elektritõukerattaga sõites on alla 16. a lastel kiivri kandmine kohustuslik • Peab olema paras • Peab olema CE märgistusega või sertifitseeritud • Ei tohi olla katki ja pragudega • Peab olema peas valemi 2V1 järgi • Ei tohi kanda peale seda, kui kiivri kasutusaeg on lõppenud • Ei tohi osta kasutatud asjade poest • Kiivri all ei soovitata kanda nokamütsi või paksemast materjalist mütsi ega hobusesaba patsi • Erksavärviline kiiver teeb ratturi teistele liiklejatele nähtavamaks ehk lisab ohutust
----	--------	---

2.	Jalgratas	<ul style="list-style-type: none"> • Peab olema sõitja kasvule paras • Peab olema tehniliselt korras: ees valge ja taga punane helkur, kell, töökorras pidurid, vähemalt ühe ratta küljes kollased või valged kodarahelkurid • Hämaras ja pimedas sõites peab põlema ees valge ja taga punane tuli • Jalgrattaga sõites tuleb täita liiklusreegleid • Paki- ja rattaraamil ei tohi kedagi sõidutada • Jalgratturil on ohutum ületada tee jalgratast käekõrval lükates
3.	Tõukeratas	<ul style="list-style-type: none"> • Soovituslik ja ohutum on sõites kanda kiivrit • On jalakäija abivahend • Jalakäijate läheduses tuleb liikuda jalakäija kiirusega • Tõukerattal tohib sõita ainult üks inimene
4.	Elektritõukeratas (kergliikur)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla 16.aastased peavad kandma kiivrit • Maksimaalne lubatud kiirus on kuni 25 km/h • Istekohata, tohib sõita korraga üks inimene • Mõeldud sõitmiseks kõnniteel, jalgteel, jalgrattarajal, jalgratta- ja jalgteel, jalgrattateel. Ei tohi ohustada jalakäijad • Erandjuhul võib sõita sõidutee parema ääre lähedal (va alla 10.-15. a laps, kes ei oma jalgratturi juhiluba) • Hämaras ja pimedas peavad sõites põlema ees valge ja taga punane tuli • Ohutum on teed ületada jalakäijana
5.	Tasakaaluliikur (kergliikur)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla 16.aastased peavad kandma kiivrit • Maksimaalne kiirus on kuni 25 km/h • Istekohaga/istekohata, tohib sõita korraga üks inimene • Mõeldud sõitmiseks kõnniteel, jalgteel, jalgrattarajal, jalgratta- ja jalgteel, jalgrattateel. Ei tohi ohustada jalakäijat. • Hämaras ja pimedas peavad sõites põlema ees valge ja taga punane tuli • Ohutum on teed ületada jalakäijana
6.	Sõiduki peatugi	<ul style="list-style-type: none"> • Peab olema vähemalt pealaega tasa või kõrgemal • Ei tohi olla peast kaugemal kui 5 cm • Peatoe ja pea vahele ei tohi jääda juukseklambreid • Pead ei tohi sõidu ajaks toetada muule kui peatoele (nt akent)
7.	Sõiduki turvavöö	<ul style="list-style-type: none"> • Peab olema sõidu ajal kinnitatud • Ei tohi olla keerde sees • Tuleb peale kinnitamist pingutada • Horisontaalrihm peab jooksuma üle puusade mitte üle kõhu • Diagonaalrihm peab jooksuma üle rangluu mitte üle õla või kaela • Enne kinnitamist tuleb paksud riided tuleb eest lahti teha

8.	Reguleerimata ülekäigurada	<ul style="list-style-type: none"> • Enne teeületust peab jääma seisma, vaatama mõlemale poole (vasakule ja paremale), veenduma et sõidukijuhid on mind märganud ning annavad mulle teed • Tee tuleb ületada jalakäija kiirusel • Jalgrattur ja kergliikuri juht võivad ülekäiguraja ületada sõites, kuid sel juhul ei pea sõidukijuhid neile teed andma • Jalgratturil on ohutum ületada tee jalakäijana, ratast käekõrval lükates
9.	Reguleeritud ülekäigurada	<ul style="list-style-type: none"> • Teed võib ületada ainult rohelise tulega • Enne teeületust peab jääma seisma ja veenduma et sõidukijuhid on pidama saanud • Tee tuleb ületada jalakäija kiirusel • Jalgrattur ja kergliikuri juht võivad ülekäiguraja ületada sõites • Jalgratturil on ohutum ületada tee jalakäijana, ratast käekõrval lükates
10.	Ülekäigukoht	<ul style="list-style-type: none"> • Jalakäijal puudub eesõigus ehk sõidukijuhid ei pea teed andma • Enne teeületust on ohutum seisma jääda • Ülekäigukohas puuduvad liiklusmärgid • Ülekäigukoht võib olla valgustatud ja ohutussaarega • Jalgratturil on ohutum ületada tee jalakäijana, ratast käekõrval lükates
11.	Jalgratta- ja jalgte	<ul style="list-style-type: none"> • Võivad liikuda jalakäija, jalgrattur, kergliikuri juht (elektritõukeratas, tasakaaluliikur), pisimopeedijuht (elektrilise jalgratta juht) • Sõites tuleb hoida paremale poole tee äärde • Liiklejad peavad alati üksteisega arvestama, ohustamata teineteist (liiga suured kiirused, järsud möödasõidud) • Tee lõppedes tuleb sõidutee ületamisel olla väga tähelepanelik ja jälgida liiklusmärke ning sõidukeid
12.	Sõidutee	<ul style="list-style-type: none"> • Jalakäija peab liikuma sõidutee vasaku ääre lähedal • Rattaga peab sõitma sõidutee paremas ääres • Ratast käekõrval lükates peab liikuma sõidutee parema ääre lähedal, võimaluse korral väljaspool sõiduteed • Pimedal ajal ja halva nähtavuse korral peab jalakäija kasutama helkurit või valgusallikat • Pimedal ajal ja halva nähtavuse korral peab jalgrattaga sõites põlema rattal ees valge ja taga punane tuli
13.	Õueala	<ul style="list-style-type: none"> • Jalakäija tohib liikuda ja laps mängida kogu õueala ulatuses, kuid ei tohi juhti põhjendamatult takistada • Õuealal liikudes peab olema ettevaatlik ning arvestama seal liikuvate autodega • Sõidukitel on lubatud sõita kiirusega kuni 20 km/h

		<ul style="list-style-type: none"> • Sõidukijuht (jalgrattur, kergliikuri juht, autojuht) peab jalakäija läheduses liikuma jalakäija kiirusel
14.	Skatepark	<ul style="list-style-type: none"> • Peab täitma skatepargi reegleid • Rataste ja ruladega on ohutum teha trikke kiiver peas • Tuleb arvestada teiste kasutajatega ja hoida ohutut pikivahet
15.	Valgusfoor	<ul style="list-style-type: none"> • Teed võib ületada ainult rohelise tulega • Teed ei tohi ületada punase tulega • Teed ei tohi ületada vilkuva kollase tulega • Kui foorid ei tööta, tuleb jälgida liiklusmärke
16.	Jalakäija	<ul style="list-style-type: none"> • Peab liikuma sõidutee vasaku ääre lähedal • Peab tegema ennast teistele liiklejatele nähtavaks (nt helkur) • Peab kergliiklusteel liikudes arvestama mööduvate ratturitega • Enne teeületust peab veenduma, et sõidukijuht on mind märganud ning auto pidama saanud
17.	Kaasreisija sõidukis	<ul style="list-style-type: none"> • Peab olema sõidu ajal kinnitatud turvavööga • Peab sättima peatoe endale parajaks • Ei tohi segada juhti • Peab sõidu ajaks panema oma asjad selleks ette nähtud kohta
18.	Bussisõitja	<ul style="list-style-type: none"> • Ei tohi sõidu ajal bussis liikuda • Peab sõidu ajaks kinnitama turvavöö (kui see olemas on) • Ei tohi bussijuhti segada • Ei tohi bussist väljudes ületada teed bussi eest ega bussi tagant • Ei tohi jätta seljakotti enda ja istme vahele • Peab panema koti sõidu ajaks selleks ettenähtud kohta • Ei tohi bussis prügi maha visata • Peab ootama bussi punase ohutusjoone taga või selle puudumisel sõidutee äärest vähemalt 50 cm kaugusel
19.	Kõrvalised Tegevused	<ul style="list-style-type: none"> • Kõrvaklapid peas on ohtlik jala, kergliikuriga ja jalgrattaga liigelda • Nutiseadmetes olemine on liikluses ohtlik, kuna tähelepanu on mujal • Liikluses vajad nägemismeelt, kuulmismeelt ja taju. Tegeledes kõrvaliste tegevustega (telefon, kõrvaklapid, elav vestlus sõbra(nna)ga) võtavad ära esimesed kaks meelt. • Raudteed ületades on ohtlik tegeleda kõrvaliste tegevustega
20.	Helkur	<ul style="list-style-type: none"> • Peab olema kinnitatud autotulede kõrgusele • Peab olema kinnitatud sõidutee poolsele küljele • Peab kandma hämaral ja pimedal ajal • Peab olema CE-märgisega • Ei tohi olla määrdunud, kriibitud ja mõradega • Ei tohi pesta pesumasinas

21.	Viisakus/ Liiklusviisakus	<ul style="list-style-type: none"> • Linnaliini bussis tuleb eakamatele inimestele istet pakkuda • Bussijuhile on viisakas tere öelda • Bussijuhti on viisakas peale sõitu tänada • Kui sõidukijuht laseb üle tee on viisakas teda tänada • Jalgrattaga jalakäijast möödudes on viisakas enne manöövrit kellaga endast märku anda
22.	Raudtee ülekäigukoht	<ul style="list-style-type: none"> • Reeglina märgistatud liiklusmärgiga „Ülekäik“ • Punase tule ja hoiatuskella töötamise ajal ei tohi ületada • Raudteed ületades on ohtlik tegeleda kõrvaliste tegevustega • Mõnede ülekäigukohtade puhul ei puutu kokku läheneva rongiga (sillad ja tunnelid) • Ülekäigukohas maha pandud plaadid aitavad raudteed ületada turvalisemalt • Jalgratturil on ohutum ületada raudtee ülekäigukoht ratast käekõrval lükates